

פרשת וארא – האם אני חיוני ליקום: המסר של הצפרדע

1. **שמות ח:** ויאמר משה לפרעה: התפאר עלי לְמַתִּי אעתיר לך ולעבדיך ולעמך להכרית הצפרדעים ממך ומבתיך רק ביאור תשארנה. **אבן עזרא ח,ה:** מהו טעם ביאור תשארנה?

רש"י ח,יז: יש טעם באגדה לכל מכה ומכה, למה זו ולמה זו, בטכסיסי מלחמות בא עליהם כסדר מלכות שצרה על עיר: בתחילה מקלקל מעיינותיה (מכת דם שקלקלה את המים), ואחר כך תוקעים עליהם ומריעים בשופרות ליראם ולבהלם וכן הצפרדעים מקרקרים והומים.

התוועדיות הרבי מלובאוויטש תשד"מ ב/827: יש לבאר החילוק בין שני לשונות רש"י: "לבהלם" היא בהלה בעת המכה עצמה, כמובן בפשטות שהעובדה שהצפרדעים מקרקרים והומים בכל גבול מצרים גורמת לעניין של בהלה, אבל "היראה" שייכת גם לאחרי סיום המכה, כתוצאה מכך שנשארה מזכרת מהמכה היא, כיון שנשארו צפרדעים ביאור.

שמות רבה י: אפילו דברים שאתה רואה כאילו הן מיותרים בעולם, כגון נחשים ועקרבים, הן היו בכלל ברייתו של עולם ... תדע לך שכן ... שאילולי הצפרדע, היאך היה פורע מן המצרים?

2. **משנה עדיות ב,י:** משפט דור המבול שנים עשר חודש, משפט המצרים שנים עשר חודש ... משפט רשעים בגיהנום שנים עשר חודש. **סדר עולם ג:** שנאמר: "ויפץ העם בכל ארץ מצרים לקושש קש לתבן". אימתי הקש מצוי שם? באייר והם יצאו בניסן - מאן שלקו המצריים שנים עשר חודש.

רבנו בחיי י,ה: מיום שהתרו בפרעה, הכביד עליהם העבודה ואמר משה לקב"ה למה הרעותה ... ונתכסה שלושה חדשים – אייר, סיון ותמוז ... נמצא שהמכות התחילו בחודש **אב**, דם באב, צפרדע באלול, עד חודש אדר שבו הייתה מכת ארבה [שכל מכה נמשכה **חודש**, מתוכן שבעה ימים בפועל ועוד שלושה שבועות היה מתרה עליה, רש"י ז,ה], מכת חושך בניסן ובכורות בליל טו בניסן.

3. **ח,א:** אמור אל אהרן, נטה את ידך במטך על הנהרות על היאורים ועל האגמים והעל את הצפרדעים על ארץ מצרים. ויט אהרן את ידו על מימי מצרים ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים.

סנהדרין סז,ב: רבי עקיבא אומר: צפרדע אחת הייתה ומלאה כל ארץ מצרים [השריצה במהירות מיליוני צפרדעים]. אמר לו רבי אלעזר בן עזריה: עקיבא, מה לך אצל הגדה? כלה מדברותיך ולך אצל נגעים ואהלות [כיון שהביא פירוש מדרשי קשה להבנה]. צפרדע אחת הייתה, שרקה להם והם באו.

רש"י ח,ב: צפרדע אחת הייתה והיו מכים אותה והיא מתזת נחילים נחילים.

ליקוטי שיחות טז/94: החולשה בפירושי המדרש היא, כי יוצא שאהרן העלה רק צפרדע אחת וריבוי הצפרדעים נוצר אחר כך תוצאה מפעולה **חדשה**, שהיא השריצה או שרקה לחברותיה. וזאת דלא כציווי ה': 'הועל את הצפרדעים'. אולם לפי הפירוש שהובא ברש"י, הגם שאהרן העלה רק צפרדע אחת, אך היא הייתה כזו שמתזת נחילים נחילים, כמו שמכים על מים והם משפריצים סביבם.

ובכך שאהרן לא סיים המצווה בעצמו, אף ש'המתחיל במצווה אומרים לו גמור'. הדבר דומה לכמה דעות בחז"ל, כי נתנו בעונש מלקות רק שלושים ותשע אף שנאמר 'ארבעים יכנו'. שכן מוטב שיכו אחת פחות ולא יגיעו לתת בטעות אחת יותר. וכך אהרן לא השלים המכה בעצמו והשאירה לאחרים.

4. **ליקוטי שיחות כא/40:** בכפירה של אומות העולם, ישנן כמה דרגות ומהן: אלו שמודים במציאות ה' ... אבל הם כופרים בכך שההתהוות והקיום של הנבראים תלוי בקב"ה. כמו שאמר פרעה (יחזקאל כט,ג): 'לי יאורי ואני עשיתיני'. אני עשיתי את עצמי. על כך הגיע המענה במכת הצפרדע: בעלי החיים בעולם נחלקים לשלוש קבוצות: אלו שנותנים תועלת חיובית, אלו שנותנים תועלת שלילית ואלו שאינם נותנים לכאורה כל תועלת. ובעוד ששני הסוגי הראשונים מעידים על מציאותו וכבודו של הבורא, הסוג האחרון אינו מבטא את העובדה או אפילו האפשרות, שישנו אומן שעשה את הבריאה. וזהו שאמרו חז"ל: 'אילולי הצפרדע היאך היה פורע מן המצריים': בין בעלי החיים, היא מציאות שאין לה לכאורה כל תכלית. ולכן כאשר הצפרדעים הלכו בשליחותו של הקב"ה, הדבר שבר את קליפת מצרים וגרם ל'ודעו מצרים כי אני ה', התגלה שהם מתנהלים משם הוי'.